

"וענשו אותו מאה כסף"

הקשר הנפלא בין תקיעת שופר בחודש אלול לגילוי של ה"אור החיים" הקדוש שהתיקון למוציא שם רע על התורה הוא מאה ברכות בכל יום

"כי יקח איש אשה" התורה בת זוגם של ישראל

רחש לבי דבר טוב לבאר מעט מזעיר כוונתם העמוקה של חכמינו ז"ל שתיקנו לתקוע שופר בכל חודש אלול לפני תקיעת השופר בראש השנה, על פי מה שנקדים להתבונן בדברי ה"אור החיים" בפרשתנו שמאיר את עינינו לבאר בדרך עבודה מה שכתוב בענין מוציא שם רע (דברים כב-ג):

"כי יקח איש אשה ובא אליה ושנאה, ושם לה עלילות דברים והוציא עליה שם רע ואמר את האשה הזאת לקחתי ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים, ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו את בתולי הנערה אל זקני העיר השערה... ולקחו זקני העיר ההיא את האיש ויסרו אותו, וענשו אותו מאה כסף ונתנו לאבי הנערה כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו".

מבאר ה"אור החיים" הקדוש כי התורה רמזה לנו בפסוקים אלו, על התורה שהיא בבחינת בת זוגם של ישראל, כמו שדרשו בגמרא (ברכות נז.) על הפסוק (דברים לג-ד): "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב, אל תקרי מורשה אלא מאורשה". והנה המוציא שם רע על התורה שהיא בת זוגו, בא בטענה שהוא עוסק בתורה אבל שער פרנסה אינם נפתחים לו כי אין לו מזון ומחיה, והנה הדברים בלשון קדשו:

בפרשתנו פרשת כי תצא, בהיותנו בשבת השניה של חודש אלול, דבר בעתו מה טוב לקשר בין מה שתיקנו חכמינו ז"ל להקדים לתקוע בשופר בחודש אלול, לגילוי הנפלא של ה"אור החיים" הקדוש בפרשתנו, כי התיקון למי שמוציא שם רע על התורה הוא לברך בכוונה מאה ברכות בכל יום.

פתח דברינו יאיר בדברי הטור (או"ח סימן תקפא), שהביא הטעם שאנו נוהגים לתקוע בשופר כל שנה בכל חודש אלול בלשון קדשו:

"תניא בפרקי רבי אליעזר (פרק מז) בראש חודש אלול אמר הקב"ה למשה (דברים י-א) עלה אלי ההרה, שאז עלה לקבל לוחות אחרונות, והעבירו שופר במחנה משה עלה לה, שלא יטעו עוד אחר עבודה זרה, והקב"ה נתעלה באותו שופר, שנאמר (תהלים מז-1) עלה אלקים בתרועה וגו' [ה' בקול שופר], לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר (עמוס ג-1) אם יתקע שופר בעיר וגו' [ועם לא יחרדו] וכדי לערבב השטן".

והנה המעיין בפרקי דרבי אליעזר יראה שכתב שם: "ועל כן התקינו חכמים שיהיו תוקעים בשופר בראש חדש אלול בכל שנה ושנה", דהיינו בכל שנה רק בראש חודש אלול, אלא שהטור הוסיף כי מטעם זה תיקנו לתקוע בשופר בכל חודש אלול לא רק בראש חודש, כדי לעורר את ישראל בתשובה בבחינת "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו".

ואמר הכתוב, כי זה יהיה משפט האיש ההוא על פי בית דין, ראשונה 'ויסרו אותו', על דרך אמרם ז"ל (ברכות ה.) אם רואה אדם שיסורין באים עליו... יתלה בביטול תורה, פירוש על מה שביטל התורה... לפי שאין שיעור למה שצריך בעסק התורה... והגם שיראה בעיני אדם שעסק [בתורה], כשיראה יסורין באים עליו בְּאֵין עון, ידע כי כמו שראוי לו לעשות לא עשה ועל זה ענשוהו.

ואומרו 'וענשו אותו מאה כסף', רמז למאה ברכות שחייב לברך בכל יום, כמו שדרשו (במדב"ר יח-כא) מאומרו (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל, אל תקרי מה אלא מאה, ופסוק זה בבעל תשובה נאמר כאומרם בגמרא (ב"ר כא-ו), ועתה, אין ועתה אלא תשובה, דכתיב ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל... שחייב להשתדל להשלימם, ואומרו 'ונתנו לאבי הנערה', שכולן הם ברכות לה' שהוא אבי הנערה, ואומרו 'כי הוציא שם רע על בתולת ישראל', שהיא השכינה שהיא כללות ישראל, והיא מדה העשירית שכוללת מאה, והיא נקראת תורה שבעל פה כידוע ליודעי חן".

מאה ברכות תיקון

על כבוד השכינה המשפיעה לנו מאה ברכות

כדי להבין דברי ה"אור החיים" הקדוש שכתב בסיום דבריו, שצריך לברך מאה ברכות על הוצאת שם רע על התורה: "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, שהיא השכינה שהיא כללות ישראל, והיא מדה העשירית שכוללת מאה, והיא נקראת תורה שבעל פה כידוע ליודעי חן", נקדים מה ששנינו במשנה (אבות פ"ה מ"א): "בעשרה מאמרות נברא העולם".

והנה מבואר בספרים הקדושים כי עשרה מאמרות שנברא בהם העולם, מכוונים כנגד עשר ספירות שהן עשר מדות: כתר, חכמה, בינה, חסד, גבורה, תפארת, נצח, הוד, יסוד, מלכות, שהקב"ה מנהיג בהם את העולם, כמבואר במדרש (במדב"ר יד יא): "כף אחת עשרה זהב, כנגד עשרה מאמרות שנברא בהם העולם וכנגד עשר ספירות בלימה".

"כי יקח איש אשה וגו'. דברה תורה כנגד בני אדם גם בני איש, אשר חוזרים פניהם מן התורה, באמרים כי היום קצר למה שצריך להשתדל על המחיה, ועליהם אמר הכתוב 'כי יקח איש אשה', זאת התורה המאורסה, 'ובא אליה', שכבר זרחה עליהם אורה של תורה בהר סיני וקבלו הלוחות, 'ושנאה', פירוש, שאין לבם חפץ לתת לה עונתה כמשפט.

וכשבא מוכיח לדבר אליו, למה תמאס אשת נעורים, משיב כי אין התורה זנה ומפרנסת והוא צריך למחיה, גם אינו רואה סימן ברכה מאמצעות לימודה, הגם כי יעסוק בה אין נפתחין לו שערי פרנסה טובה... והוא אומרו 'ושם לה עלילות דברים והוציא עליה שם רע', באומרו 'את האשה הזאת לקחת', פירוש, שאינו כופר בליקוחיה, אלא שאומר 'ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים', פירוש, לשון חוזק, כי עוסקיה סביב יחנו לדפוק על דלתי אחרים למצוא טרף".

"ולקח אבי הנערה"

הקב"ה יתבע עלבון התורה

על כך אומר הכתוב: "ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו את בתולי הנערה אל זקני העיר השערה". פירוש, הקב"ה והשכינה הקדושה הנקראת כנסת ישראל משום שהיא שורש נשמות ישראל, שהם אבי הנערה ואמה של התורה הקדושה יתבעו את עלבונה של תורה, ויוכיחו לפני בית דין של מעלה הכח הנפלא שיש לתורה, שהיא זנה ומפרנסת בגשמיות וברוחניות לכל העוסקים בה, ובלשון קדשו:

"מודיע הכתוב כי הקב"ה שהוא הנקרא 'אבי הנערה' וכנסת ישראל, יתבעו עלבונה של תורה לפני בית דין הגדול, והוא אומרו 'ולקח אבי הנערה ואמה והוציאו את בתולי הנערה', רמז חוזק ועליה והשגות רמות יושגו באמצעותה, ויתבעו עלבונה בבית דין כאומרו 'השערה', והוא מה שאמרו בזוהר, כי עתיד הקב"ה לתבוע עלבונה של תורה, וכאומרם במשנה (אבות פ"ו מ"ב) אוי להם לבריות מעלבונה של תורה...

שמברך מאה ברכות בכל יום הרי הוא ממשיך שפע רב טוב ממאה צינורות השפע.

ויש להעיר בזה ממה שכתב ב"מצודות דוד" למקובל האלקי הרדב"ז על טעמי המצוות (מצוה טז), לבאר מה שאמרו בגמרא במצות תוכחה (ב"מ לא): "הוכח תוכיח, אפילו מאה פעמים". לרמז שהחוטא פגם במקור השפע שהם מאה צינורות. וכן יומתק להבין בזה מה שפירש רש"י במצות צדקה (דברים טו-י): "נתון תתן לו, אפילו מאה פעמים", לרמז שעל ידי מצות צדקה יפתחו לו מקור השפע מאה צינורות של מעלה.

הנה כי כן מבוארים היטב דברי ה"אור החיים" הקדוש, שהתיקון על הוצאת שם רע על התורה הוא לברך מאה ברכות בכל יום: "כי הוציא שם רע על בתולת ישראל, שהיא השכינה שהיא כללות ישראל, והיא מדה העשירית שכוללת מאה, והיא נקראת תורה שבעל פה כידוע ליודעי חן", כי מאחר שפגם בתורה שבעל פה שהיא מדת מלכות הכוללת מאה שערים, על כן התיקון על כך לברך מאה ברכות לתקן שורש השפע שנתקלקל על ידו.

ה"אור החיים" מסיים את דבריו הקדושים בפירוש הכתוב: "ולו תהיה לאשה לא יוכל לשלחה כל ימיו. ואומרו 'ולו תהיה [לאשה]', פירוש, הגם שאין חיוב בתלמוד תורה אלא קביעות עתים, אדם כזה שהוציא שם רע עליה, צריך לשקוד על דלתותיה כל היום וכל הלילה, 'לא יוכל לשלחה כל ימיו'. וכזה מצינו להם לרבנותינו ז"ל (ויק"ר כה-א) שאמרו, שבעל תשובה אם היה רגיל ללמוד דף אחד ילמוד שנים, וזה בעל תשובה משאר העבירות, אבל מוציא שם רע על התורה משפטו כל ימיו עמה ישב, תורתו אומנותו".

המוציא שם רע לא זכה לשפע מן התורה משום שלא הקדים יראתו לחכמתו

אלא שעתה מוטלת עלינו החובה להתבונן, ראשית כל מדוע באמת לא זכה אותו מוציא שם רע על התורה לשפע של פרנסה בזכות לימוד תורתו. זאת ועוד, מהו הקשר בין מאה ברכות שאנו מברכים בכל יום

וזהו שכתב ב"פרי צדיק" להגה"ק רבי צדוק הכהן זי"ע (פרשת תולדות אות ז): "ובכל מקום שיש מספר עשר מרמז על מספר עשרת הדברות, שהם עשרה מאמרות למעשה בראשית, עשר ספירות שהאציל השם יתברך לבריאת העולם". ובספר "בניהו בן יהוידע" להגה"ק "בן איש חי" זי"ע (קידושין מט:): "עשרה קבין חכמה ירדו לעולם. על מספר העשרה אין לשאול כלום, מפני שאין לך שפע בעולם שאינו כלול מעשרה כנגד עשרה ספירות, ולכן העולם נברא בעשרה מאמרות".

והנה המדה העשירית שהיא מדת "מלכות" היא השכינה הקדושה, שהקב"ה משרה את שכינתו בתוך בני ישראל כדי לגלות "מלכותו" על ידם, ומדת מלכות היא שורש האור של תורה שבעל פה כמבואר בתיקוני זוהר (הקדמה יז): "מלכות פה, תורה שבעל פה קרינן לה". נמצא כי המוציא שם רע על העסק בתורה שבעל פה, באומרו שאין התורה זנה ומפרנסת אותו, הרי הוא מוציא שם רע על "בתולת ישראל", שהיא השכינה הקדושה מדת "מלכות, תורה שבעל פה קרינן לה".

מאה ברכות הן מאה צינורות של שפע

נקדים עוד מה שהביא בשל"ה הקדוש (פרשת תולדות) בשם ה"רקנאטי" (שם) פירוש הפסוק (בראשית כו יב): "ויזרע יצחק בארץ ההיא וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'", כי מקור כל שפע שיורד מן השמים הוא מעשר המדות, שכל אחת כלולה מעשר וביחד הן מאה מדות. והנה מדת מלכות המדה העשירית מקבלת שפע מכל המדות שעליה, נמצא שהיא כלולה מכל עשר המדות שהן ביחד מאה ברכות, וזהו פירוש הכתוב: "וימצא בשנה ההיא מאה שערים ויברכהו ה'", שנמשכו לו מאה שערי ברכה ממדת מלכות הכלולה ממאה.

והוסיף שם השל"ה כי מטעם זה צריך לברך בכל יום מאה ברכות, כדי להמשיך שפע רב טוב ממדה העשירית מדת מלכות שהיא כלולה מכל העשר מדות, אשר בכללם הם מאה צינורות השפע שהקב"ה משפיע באמצעותן שפע רב טוב ממדת מלכות, ועל ידי

ביאור הטעם של הטור שתיקנו לתקוע בשופר בכל חודש אלול כדי להתעורר בתשובה בבחינת "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו"

רבינו סעדיה גאון: בראש השנה תוקעים בשופר להזכיר מתן תורה: "ונקבל על עצמנו מה שקיבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע"

יערות דבש: עשרת ימי התשובה הם כנגד עשרת הדברות, שני ימים של ראש השנה כנגד שני דברות אנכי ולא יהיה לך

בחודש אלול תיקנו לתקוע בשופר להתעורר בתשובה מיראה כדי להקדים יראת חטא לפני קבלת התורה בראש השנה

לתיקון של מוציא שם רע על התורה, איך על ידי שיברך בכל יום מאה ברכות, יתבטל ממנו היצר הרע שמבלבל את ראשו להוציא שם רע על התורה "כי אין התורה זנה ומפרנסת והוא צריך למחיה, גם אינו רואה סימן ברכה מאמצעות לימודה, הגם כי יעסוק בה אין נפתחין לו שערי פרנסה טובה".

כעבדא קמיה מאריה נראה לברר מקחו של צדיק דברי ה"אור החיים" הקדוש, על פי מה

ששנינו במשנה (אבות פ"ג מ"ט): "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת, וכל שאין יראת חטאו קודמת לחכמתו אין חכמתו מתקיימת". הנה כי כן נשכיל להבין מזה, כי אותו אדם שבא בטענה על בתולת ישראל שהיא התורה שבעל פה שלא נתנה לו פרנסה, הוא עצמו אשם בכך שלא הקדים יראת חטאו לחכמתו, ועל ידי זה לא נתקיימה חכמתו אצלו לפרנסה.

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מה שמגלה לנו ה"אור החיים" הקדוש, כי התיקון על אותו מוציא שם רע הוא "וענשו אותו מאה כסף, רמז למאה ברכות שחייב לברך בכל יום", על פי מה שכתב ה"ישמח משה" (פרשת עקב ד"ה ועתה ישראל) לפרש הפסוק (דברים י"ב): "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אותו".

דרשו על כך בגמרא (מנחות מג): "תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום, שנאמר ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך". ופירש רש"י שהוא על דרך: "אל תקרי מה אלא מאה", וכן מבואר במדרש תנחומא (פרשת קרח סימן יב) ובמדרש רבה (שם יח-כא): "ועתה ישראל מה ה' אלקיך, קרי ביה מאה אלו מאה ברכות".

ותמה ב"ישמח משה" הלא בפסוק כתוב בפירוש: "מה ה' אלקיך שואל מעמך", אם כן איך שייך לומר:

"אל תקרי מה אלא מאה". וביאר על פי מה שהביא הרמ"א בסעיף הראשון בשלחן ערוך (או"ח סימן א סעיף א) את דברי הרמב"ם ב"מורה נבוכים" עצה נפלאה איך להשיג יראת ה', על ידי שיתבונן תמיד שהוא עומד לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה, והנה הם דברי הרמ"א בלשון קדשו:

"שויתי ה' לנגדי תמיד (תהלים טז-ח), הוא כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלקים, כי אין ישיבת האדם ותנועותיו ועסקיו והוא לבדו בביתו, כישיבתו ותנועותיו ועסקיו והוא לפני מלך גדול, ולא דיבורו והרחבת פיו כרצונו והוא עם אנשי ביתו וקרוביו, כדיבורו במושב המלך, כל שכן כשישים האדם אל לבו שהמלך הגדול הקב"ה אשר מלוא כל הארץ כבודו עומד עליו ורואה במעשיו, כמו שנאמר (ירמיה כג-ד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה', מיד יגיע אליו היראה וההכנעה בפחד השי"ת ובושתו ממנו תמיד".

רעיון נשגב של ה"ישמח משה" זי"ע מאה ברכות לבטל מאה כוחות הטומאה של הס"מ

אך לכאורה יש לתמוה, שהרי אנו רואים בעינינו כי ישנם בני אדם אשר יודעים ומאמינים שהקב"ה הוא מלוא כל הארץ כבודו, ובכל זאת אין היראה נופלת עליהם כאילו הם עומדים לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

אור החיים הקדוש: "וענשו אותו מאה כסף", התיקון למוציא שם רע על התורה שאינה משפיעה לו פרנסה לברך מאה ברכות בכוונה

הסיבה שהעוסק בתורה לא זכה לשפע של פרנסה היא משום שלא הקדים יראת חטאו לחכמתו ולא נתקיימה

ישמח משה: תכלית מאה הברכות בכל יום כדי להכניע מאה כוחות הטומאה של ס"מ המפרידים בין אדם לבורא עולם

רבינו האריז"ל: בראש השנה תוקעים מאה קולות להכניע את הס"מ, ולפי האמור יש לומר לעורר שוב תשובה מיראה לפני קבלת התורה

הנה כי כן מבואר היטב מה שדרשו חכמינו ז"ל מקרא שכתוב "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך", משמע מזה כי ליראה את ה' הוא דבר קל בבחינת "מה", והנה עינינו הרואות כמה קשה הוא הדבר, ובאמת כבר תמחו על כך חכמינו ז"ל בגמרא (ברכות לג:): "אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא".

לכן כדי לתרץ קושיא זו דרשו: "אל תקרי מה אלא מאה", כלומר לא נוכל לקרוא תיבת "מה" שכתוב בפסוק: "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", אשר מזה משמע כי יראה היא דבר של "מה" בכך, רק אם נקרא מקודם "מאה" ברכות בכל יום, להכניע בהן מאה כוחות הטומאה של ס"מ המבדילים בינינו לבין הקב"ה, ועל ידי זה נזכה לבוא בנקל ליראת ה' בבחינת: "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", כי נוכל לקיים "שיתי ה' לנגדי תמיד", לצייר כאילו אנו עומדים לפני ה'.

רעיון נשגב של ה"שם משמואל" כביאור של ה"ישמח משה"

רעיון קדוש זה מצינו גם ב"שם משמואל" (פרשת עקב שנת תר"ע) על הפסוק: "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה", והנה הדברים בלשון קדשו:

"ובאמת שבלתי מובן מדוע לא נמצאת יראת שמים בכל אדם המאמין במציאות השי"ת, כמאמר רבי יוחנן בן זכאי (ברכות כח:): אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי, שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם, ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם וכו' אף על פי כן הייתי בוכה, קל וחומר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה וכו'.

אך על זה אמרו ז"ל (שם סא). יצר הרע דומה לזבוב, ויושב בין שני מפתחי הלב וכו', והוא אוטם ומכסה את

ומבאר ה"ישמח משה" הענין בזה, על פי מה שכתב השל"ה הקדוש (פרשת חיי שרה תורה אור), כי בשמו של היצר סמא"ל ב' אותיות ס"ם הן מצד הטומאה וב' אותיות א"ל הן מצד הקדושה. וזהו ביאור מאמרם בגמרא (סוכה נב.): "לעתידי לבוא מביאו הקב"ה ליצר הרע ושוחטו". שעתיד הקב"ה לבטל יניקת ס"ם מב' אותיות א"ל, ועל ידי זה יתבטל ממנו חלק הרע אותיות ס"ם מן העולם, וישאר אצלו רק שם א"ל ויתהפך למלאך קדוש.

לפי זה מגלה לנו ה"ישמח משה" ענין נפלא, כי מצד ב' אותיות ס"ם שהן חלק הרע שביצר הרע שעולה בגימטריא מאה, יש לו מאה כוחות הטומאה שהם מאה מחיצות של ברזל בבחינת מסך המבדיל, המפרידים ומבדילים בין איש ישראל להקב"ה, כדי שלא יוכל לצייר בפועל שהוא עומד לפני הקב"ה, ועל ידי זה הוא מונע מן האדם שיגיעו אליו היראה והפחד מהקב"ה שרואה במעשיו.

על כן נתנו לנו חכמינו ז"ל עצה נפלאה לברך את ה' בכל יום בכוונה גדולה מאה ברכות על כל הטוב שהוא גומל אותנו, כדי לסלק על ידי זה לעומת זה מאה כוחות הטומאה של היצר הרע, ושוב לא יהיו כוחות אלו מסך המבדיל בינינו לבין אלקינו, וממילא נוכל לצייר שאנו עומדים לפני הקב"ה מלך מלכי המלכים ועל ידי זה תיפול עלינו יראת ה'.

בכל שנה ושנה וכל החודש, כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה, שנאמר אם יתקע שופר בעיר וגו' [ועם לא יחרדו] וכדי לערבב השטן".

נקדים מה שכתב רבינו סעדיה גאון בטעם השלישי מתוך עשרה טעמים שהביא על מצות תקיעת שופר: "להזכירנו מעמד הר סיני שנאמר בו (שמות יט-טז) וקול שופר חזק מאד, ונקבל על עצמנו מה שקיבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע". ויש לומר הביאור בזה כי היות שבכל ראש השנה מחדש הקב"ה את הבריא, והרי ידוע מה שמבואר במדרש (ב"ר א-א) שהקב"ה הסתכל בתורה וברא את העולם, לכן בכל ראש השנה אנו תוקעים בשופר כדי להזכיר את מעמד הר סיני: "ונקבל על עצמנו מה שקיבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע", ועל ידי זה קבלה זו מחדש הקב"ה את הבריא באמצעות התורה שקיבלנו עלינו לקיימה.

הנה מה טוב ומה נעים לבאר לפי זה הטעם שתיקנו עשרת ימי התשובה מראש השנה עד יום הכיפורים, כי הם מכוונים כנגד עשרת הדברות שנתן הקב"ה לישראל בשעת מתן תורה, כמבואר בתנא דבי אליהו זוטא (פרק כב):

"רבי נהוראי אומר מפני מה ניתנה קורת רוח בעשרת הימים מראש השנה ועד יום הכיפורים, כנגד עשרה ניסיונות שנתנסה אברהם אבינו ונמצא שלם בכולן, לפיכך נתן הקב"ה לישראל עשרת הימים שבין ראש השנה ליום הכיפורים, וכנגד עשרת הדברות שקבלו ישראל בסיני, שאם יעשו תשובה שלימה בעשרת הימים מראש השנה עד יום הכיפורים שיקבלם בתשובה שלימה לפניו, לכך נאמר (ישעיה א-יח) לכו נא ונוכחה יאמר ה', אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו, אם יאדימו כתולע כצמר יהיו".

וכתב הגה"ק רבי יהונתן אייבשיץ ב"עירות דבש" (חלק א דרוש ה) כי יום ראשון של ראש השנה הוא כנגד הדיבור הראשון (שמות כח-ב): "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים", ויום שני של

הלב, שלא תיכנס בו הארת השכל, וזה שנאמר (דברים יז) ומלתם את ערלת לבבכם, ופירש רש"י אוטם לבבכם וכיסויו, ואז בודאי וערפכם לא תקשו עוד.

והנה אמרו ז"ל (בבא בתרא טז.) הוא שטן הוא יצר הרע הוא מלאך המות, והוא ס"מ וכת דיליה שמספר האותיות הבלתי טובות שבו, שהן ס"מ מספרן מאה, והאותיות הטובות הן א"ל, ולעתיד ישחט הקב"ה את היצר הרע, היינו שיפריד בין אותיות ס"מ בין אותיות א"ל, והאותיות הבלתי טובות לא יקבלו עוד השפעה מן האותיות הטובות, וישארו כלא היו, והאותיות א"ל יכללו בקדושה.

והנה אותיות ס"מ מספרן מאה, והם מאה הכוחות החונים בין מפתחי הלב. וזהו שתיקנו מאה ברכות בכל יום, כי על ידי מאה הברכות מתדבק האדם בקדושה ומסלק ממנו את מאה הכוחות הנ"ל, ועל ידי זה יוכל לבוא ליראת שמים כנ"ל, וזה שבמצות היראה שנאמרה כאן נרמזו מאה ברכות כאומרם ז"ל אל תקרי מה אלא מאה".

מעתה יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי ה"אור החיים" הקדוש בפירוש הכתוב "וענשו אותו מאה כסף", כי התיקון למי שמוציא שם רע על התורה שלא נתנה לו פרנסה הוא לברך מאה ברכות בכל יום, כי מאחר שהוא עצמו אשם בכך שלא הקדים יראת חטאו לחכמתו, ועל ידי זה לא נתקיימה חכמתו אצלו ולא נתנה לו פרנסה, לכן התיקון על כך הוא שיברך מאה ברכות בכל יום בכוונה, כדי להכניע מאה כוחות הטומאה של היצר הרע שהם בבחינת מסך המבדיל בין האדם ובין הקב"ה, ועל ידי זה יזכה להקדים יראת חטאו לחכמתו על ידי שיצייר תמיד שהוא עומד לפני הקב"ה, ובזכות זה יזכה לשפע ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו.

בראש השנה תוקעים בשופר להזכיר מתן תורה כדי לחדש את הבריא על ידי התורה

בדרך זו במסילה נעלה לבאר דברי הטור שביאר הטעם שאנו תוקעים בשופר בכל חודש אלול: "לכן התקינו חכמינו ז"ל שיהיו תוקעין בראש חודש אלול

לפי האמור יש לבאר הענין בזה, כי מכיון שבראש השנה אנו תוקעים בשופר כדי להזכיר את מתן תורה לישראל, "ונקבל על עצמנו מה שקיבלו אבותינו על עצמם נעשה ונשמע", לכן לפני שאנו מקבלים על עצמנו מחדש את התורה בתקיעת השופר בראש השנה, תיקנו לתקוע בשופר בחודש אלול כדי להתעורר בתשובה מיראה, כדי לקיים בכך מאמר המשנה "כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת", ובכך תתקיים החכמה של קבלת התורה בראש השנה ובעשרת ימי התשובה לחדש את הבריאה מחדש בשפע רב טוב, כמו שכתוב (משלי ג-טז): "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד".

הנה מה טוב ומה נעים לבאר בזה מה שאנו נוהגים על פי רבינו האריז"ל ב"שער הכוונות" (ראש השנה דרוש ז) לתקוע מאה קולות בראש השנה, והפוסק הגדול ה"מגן אברהם" (או"ח סימן תקצו ס"ק א) הזכיר מנהג זה בשם השל"ה הקדוש, ומקור הדבר ממה שהביאו התוספות (ר"ה לג: ד"ה שיעור) בשם ה"ערוך" (ערך ערב) שהמנהג לתקוע מאה קולות, ל' קולות בתקיעות דמיושב, ל' קולות בתקיעות דמעומד בתפלת הלחש, ל' קולות בחזרת הש"ץ, ועשרה קולות בקדיש תתקבל אחרי חזרת הש"ץ, כנגד מאה קולות שיבבה אמו של סיסרא כשראתה שלא חזר מן המלחמה.

לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי היות שיש לחוש שלא התעוררנו בתשובה מיראה כראוי בחודש אלול, לכן אנו תוקעים בראש השנה מאה קולות להכניע מאה מחיצות של הס"מ המבדילות בינינו לבין הקב"ה, ועל ידי זה נוכל לצייר בדעתנו שאנו עומדים לפני המלך ולשוב בתשובה מיראה הקודמת לחכמה, ושוב נזכה על ידי התקיעה בשופר להזכיר מתן תורה לישראל, ולקבל עלינו את התורה מחדש בראש השנה, שאנו משלימים בעשרת ימי התשובה שהם כנגד עשרת הדברות שדיבר הקב"ה לפני כל ישראל במעמד הר סיני.

ראש השנה הוא כנגד הדיבור השני (שם ג): "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". ולפי זה ביאר כמין חומר הטעם שב' ימים של ראש השנה הם כיומא אריכתא, על פי המבואר במדרש (ילקוט שמעוני ירמיה רמז רסו): "אנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמר".

והנה מה שכתב עוד לבאר ענין זה ביתר שאת ב"ערוות דבש" (חלק ב דרוש א): "ולכך עשרת ימי תשובה הן כנגד י' דברות, דיבור אנכי יום ראשון דראש השנה, ולכך תוקעים בשופר להמליך מלך, כמו שכתב ר' סעדיה גאון, כי זו היא מצות אנכי לקבל מלכות שמים ולהמליכו בכל העולם גדול וקטן. ויום ב' דראש השנה נגד לא יהיה לך... והואיל ואנכי ולא יהיה לך בדיבור אחד נאמר, לכך שני ימים של ראש השנה כיומא אריכתא וקדושה אחת הם כי הם כדבר אחד".

בחודש אלול תיקנו לתקוע בשופר כדי לעורר את ישראל בתשובה מיראה

הנה כי כן יאירו עינינו וישמח לבנו להבין דברי הטור, שביאר הטעם שתיקנו חכמינו ז"ל לתקן מצות תקיעת שופר בכל חודש אלול כדי לעורר את ישראל בתשובה, כי כאשר נדקדק בדבריו שהביא לשון הכתוב: "אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו", נראה ברור שכוונתו על תשובה מיראה לעורר חרדה מיום הדין.

ומצינו סימוכין לדבר זה שצריך לעסוק בחודש אלול ביראת ה', בדברי המגיד הקדוש מטריסק זי"ע ב"מגן אברהם" (פרשת שופטים), שמפרש רמז הכתוב (משלי לא-ל): "אשה יראת ה' היא תתהלל", שבחודש אלול שמזלו בתולה צריך האדם לעסוק ביראת ה', ובלשון קדשו: "ובחדש אלול הוא מזל בתולה, וכל זה מרמז ליראת ה', כי מזל בתולה מרמז לבחינת אשה יראת ה', שבחודש אלול הוא העת שיקבל האדם עליו יראת השי"ת באמת".